

YLEISPERUSTELUT

1 Yleistä

Nykyinen rakennussuojelulaki tuli voimaan vuonna 1985. Se siirsi kaavoitetuilla alueilla rakennussuojelun painopistettä silloisen rakennuslain soveltamisalalle. Tarkoituksena oli välttää niitä vaikeuksia, jotka aiheutuivat mahdollisuudesta soveltaa kahta eri lakia samaan tarkoitukseen. Tästä syystä myös rakennuslain säännökset suojelusta aiheutuvi- ta korvauksista muutettiin rakennussuojelulain periaatteita vastaaviksi. Nyt kaavoituksella on suojeltu eri asteisesti 15 000—20 000 rakennusta tai rakennusryhmää. Rakennussuojelulain keinoin on suojeltu runsaat 250 rakennusta tai rakennusryhmää. Tämän lisäksi valtion omistamia rakennuksia, joiden suojelemista säätelee rakennussuojelulain nojalla annettu asetus (480/1985), on suojeltu noin 800. Evankelisluterilaisen kirkon kirkkorakennuksia on suojeltu 43 kirkkolain mukaisesti kirkolliskokouksen päätöksellä, jonka lisäksi voimassa oleva kirkkolaki suojelee automaattisesti ennen vuotta 1917 rakennetut kirkot, joita on noin 500. Kirkkolain uusiminen on vireillä.

1.1 Rakennusperinnön kulttuurihistoriallisista arvoista

Yleiskäsite kulttuuriympäristö tarkoittaa ympäristöä, jonka ominaispiirteet ilmentävät kulttuurin vaiheita sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Kulttuuriympäristöön liittyy myös ihmisen suhde ympäristöönsä ennen ja nyt. Tarkemmin kulttuuriympäristöä voidaan kuvata käsitteillä kulttuurimaisema ja rakennettu kulttuuriympäristö. Kulttuuriympäristöön kuuluvat myös muinaisjäännökset ja perinnebiotoopit.

Käsite rakennettu kulttuuriympäristö eli rakennusperintö viittaa sekä konkreettisesti rakennettuun ympäristöön että maankäytön ja rakentamisen historiaan ja tapaan, jolla se on

syntynyt. Rakennettu kulttuuriympäristö muodostuu yhdyskuntarakenteesta, rakennuksista sisä- ja ulkotiloineen, pihoista, puistoista sekä erilaisista rakenteista kuten kadut tai kanavat. Rakennusperintö on pääsääntöisesti synonyymi rakennetulle kulttuuriympäristölle. Joskus käsitettä rakennusperintö käytetään tarkoittamaan erityisesti vanhoja rakennuksia.

Rakennetun kulttuuriympäristön ja suojelutarpeiden tunnistamisessa olennaista on kohteiden kulttuurihistoriallinen analyysi ja arvottaminen. Näillä pyritään antamaan perustan harkitsemiseen, millaisia ympäristöomme osia tai erityisiä piirteitä halutaan säilyttää.

Arvottaminen tarkoittaa kohteiden kulttuurihistoriallisen ominaisuutteen analysointia ja suhteuttamista laajempaan, esimerkiksi alueelliseen kokonaisuuteen, rakennustyyppin historiaan tai historialliseen ilmiöön, näin tunnistettavien merkitysten arviointia sekä kohteen erityispiirteisiin ja arvoihin perustu- vien vaalimis- tai suojelutavoitteiden määrittelyä. Arvottaminen on kohteiden kulttuurihistoriallisen arvon määrittelyä riippumatta kohteiden käyttö- tai välinearvoista jonkin muun hyvän saavuttamisessa. Muiden arvojen vaikutus ja merkitys punnitaan suojelupäätöksen valmistelun kautta sekä suojelun turvaamiseen liittyen kohteiden suunnittelu-, korjaus- ja kehittämishankkeissa.

Arvottaminen on sidoksissa kohteessa olevan ja kohteesta saatavan tiedon määrään ja laatuun. Tietoa tarvitaan rakennusperinnöstä ja laajemmin rakentamisesta, kulttuuriympäristön ja historian tuntemusta sekä maankäytön suunnittelusta.

Rakennusperinnön kohteilla ei ole ikärajaa. Uusimman arkkitehtuurin arvottaminen ja kohteiden saaminen suojelluiksi saattaa olla ongelmallista. Koska uusimman rakennuskannan historiallinen perspektiivi on lyhyt, näiden kohteiden arvottamisessa korostuvat rakennustaiteelliset ja rakennustekniset kriteerit.

Suomessa on vakiintuneesti arvotettu rakennusperintöä ja kulttuuriympäristöjä valtakunnallisesti, maakunnallisesti ja paikallisesti merkittäviksi. Tämän arvohierarkian taustalla ovat olleet maakäytön suunnittelun hierarkia sekä siihen liittyvä valikoinnin tarve.

Kulttuurihistorialliset arvot täydentävät usein toisiaan, mutta voivat myös olla toistensa edellytyksiä. Kulttuurihistorialliset arvot on tässä jaettu historiallisiin todistusarvoihin, säilyneisyysarvoihin, taiteellisiin ja visuaalisiin arvoihin sekä identiteetti- ja symboliarvoihin.

Historialliset todistusarvot

Historiallisten todistusarvojen lähtökohtana on rakennuksen tai alueen ilmentämä aineeton ja aineellinen historia. Niiden arvot ovat usein objektiivisia ja jossain määrin mitattavissakin, kuten ikä, ja suhteutettavissa muuhun rakennuskantaan esimerkiksi määrällisellä ja harvinaisuus/yleisyys kriteereinä.

Rakennushistorialliset arvot

Rakennushistorialliset arvot sisältävät rakennuksen, rakennelmien ja ympäristöjen arkkitehtuurihistoriaan, rakennustekniikkaan sekä rakentamisen prosesseihin ja rakentamiseen, mutta myös niiden muutoksiin, lisäykseen ja korjauksiin liittyviä ominaisuuksia.

Rakennushistorialliset arvot ovat tavallisesti sidoksissa kohteiden fyysisiin ominaisuuksiin, mutta ne eivät ole pelkästään materiaalisia, eikä niitä voi ymmärtää pelkästään näistä ominaisuuksista. Niiden ymmärtäminen vaatii lisäksi tietoja rakennuksen iästä, historiallisesta kehiksestä ja tyylihistoriallisesta asemasta, eli tulkinta- ja analyysikehikkoa.

Rakennushistoriallisten arvojen määrittämiseksi on tunnistettava ne erityispiirteet, jotka liittyvät kohteen rakentamisen kehitykseen ja tyylihistorian virtauksiin ja ilmiöihin yleensä. Arvot syntyvät paitsi suunnittelun ja rakentamisen, myös käytön vaatimien kunnostus- ja muutostoimenpiteiden tuloksena. Rakennustekniikkaan ja rakennuttamiseen liittyvät arvot muodostuvat rakennusaikaansa ja rakennuttajan mahdollisuuksiin sidoksissa olevista tyypillisistä materiaali- ja rakennusteknisistä ratkaisuista, jotka ilmentävät ai-

kansa ja yhteiskuntansa materiaalisia voimavaroja ja suhdetta ympäristöön. Arvoja ovat myös rakennustekniset, rakennustaiteelliset ja toiminnalliset innovaatiot ja uudistukset tai rakennuksen teknilliset järjestelmät. Esimerkiksi liikenteeseen liittyvissä ympäristöissä kyse saattaa olla siltarakenteiden innovatiivisuudesta tai varhaisesta tai tietyllä ajalla tyypillisestä huoltoasemaratkaisusta.

Rakennushistorialliset arvot sisältävät myös kaupunkirakennustaiteen ja kaavoituksen historiaan liittyviä tekijöitä, samoin kuin esimerkiksi teollisuuskohteiden tai kartanoalueiden asemakaavallisia ratkaisuja.

Rakennushistoria ilmenee myös arkeologisin kerrostumina, rakenteina ja ilmiöinä. Tällöin kysymys on kiinteistä muinaisjäänneksistä, joista säädetään muinaismuistolaisa (295/1963).

Historialliset arvot

Historiallisissa arvoissa on kyse siitä, miten ympäristö tai yksittäinen rakennus ilmentää historiallisia prosesseja, ilmiöitä ja tapahtumia, kuten esimerkiksi asuttaminen, teollistuminen ja koululaitoksen kehitys. Voidaan sanoa, että historialliset arvot muodostuvat syistä, joiden takia on ylipäänsä rakennettu tai muokattu ympäristöä.

Keskeisiä historiallisia arvoja ovat myös talous- ja sosiaalishistoriaan liittyvät merkitykset yksilöiden ja ihmisryhmien asemaan yhteiskunnassa, samoin kun teollisuuden, liikenteen, hallinnon ja sivistyshistorian ulottuvuudet.

Maisema- ja ympäristöhistorialliset arvot

Kulttuuriympäristö on ihmisen muovaama ympäristö, jonka erityispiirteet ilmentävät kulttuurin vaiheita sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Tällä suhteella ja vuorovaikutuksella voi olla vuosisatojen historia. Maankäytön historia ilmentää lukuisaa joukkoa historiallisia arvoja - erityisesti taloushistoriaan, sosiaalishistoriaan ja tekniikan historiaan liittyviä ilmiöitä. Vastaavia ilmiöitä ovat myös mm. yhdyskunta- ja kaupunkirakenne sekä infrastruktuurin luonne ja sijoittuminen.

Historialliset puistot kuvastavat arkkitehtuurin tavoin eri aikakausien tyyli- ja makusuuntauksia. Vanhimmat puutarhat olivat pieniä geometrisiä hyötytarhoja ja ne liittyivät säätyläiskulttuuriin. Vapaamuotoisia puistoja rakennettiin luonnon tarjoamiin puitteisiin. Ensimmäiset julkiset puistot olivat kaupunkipuistoja ja 1800 -luvun puolivälin jälkeen puistoja rakennettiin julkisten rakennusten, kuten asemien, oppilaitosten ja parantoloiden yhteyteen.

Säilyneisyysarvot

Säilyneisyys täydentää historiallisia todistusarvoja. Säilyneisyydessä näkyy se, miten rakennus tai ympäristö on elänyt ja mitä sille on tapahtunut vuosien saatossa. Säilyneisyyden yhteydessä käytettyjä käsitteitä tai määrittäjiä ovat autenttisuus/aitous, kerrostuneisuus, jatkuvuus, patina sekä harvinaisuus ja/tai yleisyys.

Autenttisuus tarkoittaa sitä tapaa, jolla ympäristö tai rakennus on säilyttänyt alkuperäisiä tai sen historialle olennaisia fyysisiä erityispiirteitä. Se liitetään tavallisesti rakennuksen tai ympäristön rakentamis- tai syntyvaiheeseen. Autenttisuus liittyy laajemminkin rakennuksen tai ympäristön alkuperäiseen käyttöön tai sellaisiin muutoksiin ja käyttöihin, joiden arvioidaan tuoneen kohteeseen myönteisiä ja säilyttämisen arvoisia ominaisuuksia. Tästä muodostuu historiallinen kerrostuneisuus ja jatkuvuus.

Patinalla tarkoitetaan niitä iän ja käytön jälkiä, jotka ilmentävät myönteisesti rakennuksen ja ympäristön ikää ja historiaa ja joiden säilyminen on olennaista rakennuksen iän havaitsemiseksi ja sen ominaisluonteen säilyttämiseksi.

Taiteelliset ja visuaaliset arvot

Rakennusperinnön taiteellisissa arvoissa on kyse arkkitehtuurin ja taiteen historiallisesta ja muussa tutkimuksessa, mutta myös arkkitehtuuri- ja taidekriittisissä sekä yhteiskunnallisessa keskustelussa ilmenevistä, yleisesti tunnustetuista laadullista arvoista.

Rakennustaiteellinen arvo liittyy rakennuksen tai ympäristön arkkitehtoniseen muo-

donantoon, toteutuksen laatuun ja innovatiivisuuteen, toiminnallisiin ja rakenteellisiin ratkaisuihin. Se saattaa liittyä myös rakennuksen yksittäisiin osiin; erityisesti kyseen saattavat tulla arvokkaat sisätilat tai rakennuksen julkisivujen koristeluun tai sen yksityiskohtiin liittyvät piirteet.

Sisätilat ovat aina osa arkkitehtonista kokonaisuutta. Sisätilat voivat myös olla kulttuurihistoriallisesti tarkasteltuna itsenäisiä kulttuurimuistomerkkejä. Tällaisten tilojen tehtävä ja arvo muodostuu tilasta ja sen käytön jättämistä jäljistä sekä kiinteästä kalustuksesta ja tilan toimintaan liittyvistä huonekaluista tai laitteistoista, jotka on suunniteltu erityisesti tätä tilaa varten. Kiinteällä sisustuksella on merkitystä kokonaisuudelle erityisesti silloin, kun sillä on historiallinen, yhteiskunnallinen ja taiteellinen yhteys rakennukseen ja kun se on säilynyt paikoillaan.

Visuaaliset, kaupunkikuvalliset ja maise-malliset arvot muodostuvat kohteen sijoittumisesta ympäristöönsä sekä ympäristön rakenteesta ja visuaalisesti hahmotettavasta ilmiästä. Yksittäinen rakennus voi olla jonkin kokonaisuuden luonteenomainen osa tai sijaintialuettaan muovaava tai hallitseva elementti. Usein erityisesti arkkitehtuurimonumenteiksi ajatellut rakennukset sisältävät jo valmistuessaan ympäristöllisiä arvoja. Laajassa kokonaisuudessa kyse voi olla myös kaupunkikuvan, taajamakuvan tai kaupunkitalan kannalta tärkeistä alueista tai kaupunkikuvasta sinänsä.

Identiteetti- ja symbolimerkitykset

Rakennusperinnön säilyttämisessä huomioidavien identiteetti- ja symboliarvojen on oltava yhteisössä olemassa olevia, tunnistettuja ja hyväksytyjä tai selvästi määriteltävissä olevia merkityksiä.

Erityisesti symbolimerkityksiä voidaan tunnistaa myös kohteiden historiallisen analyysin kautta, kuten rakennuksen erityinen historiallinen edustavuus ilmiönsä esimerkiksi; kohteilla voi siis olla symboli- ja identiteettimerkityksiä historiallisen tapahtuman, yhdyskunnan rakentumisen ja muutoksen tai muun sellaisen seikan kannalta.

1.

Laki

rakennusperinnön suojelemisesta

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain tavoite

Lain tavoitteena on turvata rakennetun kulttuuriympäristön ajallinen ja alueellinen monimuotoisuus, vaalia sen ominaisluonnetta ja erityispiirteitä sekä edistää sen kulttuurisesti kestävää hoitoa ja käyttöä. Rakennettua kulttuuriympäristöä kutsutaan rakennusperinnöksi.

Rakennusperinnön suojelua koskevassa asiassa tulee toimia niin, että asianosaisilla on mahdollisuus osallistua asian valmisteluun.

2 §

Soveltamisala

Rakennusperinnön suojelemiseen sovelletaan tätä lakia, ellei tässä laissa toisin säädetä.

Rakennusperinnön suojelemisesta asemakaava-alueella sekä alueella, jolla on voimassa rakennuskielto asemakaavan laatimista varten, säädetään maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999).

Tätä lakia voidaan soveltaa sen estämättä, mitä 2 momentissa säädetään, myös jos

1) kohteella on valtakunnallista merkitystä;

2) kohteen säilymistä ja suojelua ei voida turvata maankäyttö- ja rakennuslailla ja sen nojalla annetuilla säännöksillä tai määräyksillä, tai

3) kohteen suojeluun tämän lain mukaisesti on erityisiä syitä asemakaavoitustilanteen vuoksi.

Kiinteistä muinaisjäännöksistä säädetään muinaismuistolaissa (295/1963) ja kirkkolaisista rakennuksista kirkkolaissa (1054/1993) sekä ortodoksisesta kirkosta annetussa laissa (985/2006).

3 §

Suojelun kohteet

Rakennusperinnön säilyttämiseksi voidaan suojella rakennuksia, rakennelmia, rakennusryhmiä tai muutoin rakennettuja alueita, joilla on merkitystä

1) rakennushistorian;

2) rakennustaiteen;

3) rakennustekniikan;

4) erityisten ympäristöarvojen tai

5) rakennuksen käytön tai siihen liittyvien tapahtumien kannalta.

Suojelu voi koskea myös rakennuksen osaa, rakennuksen kiinteää sisustusta taikka muuta rakentamalla tai istuttamalla muodostettua aluetta. Kiinteällä sisustuksella tarkoitetaan ovia, ikkunoita, listoja, tulisijoja, pinoitteita, teknisiä laitteita, kiintokalusteita tai muuta näihin verrattavaa sisustusta sekä rakennuksen käyttötarkoituksen mukaisia, siihen pysyvästi kiinnitettyjä koneita ja laitteita.

Mitä jäljempänä säädetään rakennuksesta, koskee vastaavasti edellä 1 ja 2 momentissa mainittuja muita suojelun kohteita.

4 §

Viranomaiset

Rakennusperinnön säilyttämisen yleinen kehittäminen ja ohjaus kuuluu ympäristöministeriölle. Ministeriö edistää, ohjaa ja valvoo rakennusperinnön hoitoon liittyviä asioita. Rakennusperinnön säilymistä tämän lain nojalla edistävät ja valvovat alueelliset ympäristökeskukset ja Museovirasto. Museovirasto toimii asiantuntijana rakennusperinnön säilyttämiseen liittyvissä kysymyksissä.

2 luku

Suojelusta päättäminen

5 §

Asian vireilletulo

Rakennuksen suojelua koskeva asia tulee alueellisessa ympäristökeskuksessa vireille sille tehdystä esityksestä tai sen omasta aloitteesta.

Esityksen rakennuksen suojelemisesta saa tehdä omistaja, valtion viranomainen tai kunta, jonka alueella rakennus sijaitsee, sekä maakunnan liitto ja toimialueellaan sellainen rekisteröity yhteisö, jonka toimialaan kuuluu kulttuuriperinnön vaaliminen.

Esityksen tulee olla kirjallinen ja siitä tulee ilmetä, miksi rakennus tulisi suojella. Esityksestä tulee myös ilmetä tieto rakennuksen sijaintipaikasta ja, jos mahdollista, omistajasta tai haltijasta.

6 §

Vaarantamiskielto

Alueellinen ympäristökeskus voi kieltää rakennuksen kulttuurihistoriallista merkitystä vaarantaviin toimenpiteisiin ryhtymisen (*vaarantamiskielto*). Alueellinen ympäristökeskus voi lisäksi velvoittaa rakennuksen omistajan tai haltijan ryhtymään tarpeellisiin

suojaamistoimenpiteisiin rakennuksen suojelun turvaamiseksi.

Vaarantamiskielto voidaan antaa, kun rakennuksen suojelua koskeva asia on vireillä. Jos annettu vaarantamiskielto ei riittävällä tavalla turvaa rakennuksen säilymistä, voi alueellinen ympäristökeskus uudella päätöksellä antaa vaarantamiskieltoa täydentäviä välttämättömiä määräyksiä.

Kielto tulee voimaan, kun sitä koskeva päätös on annettu tiedoksi. Kielto on voimassa, kunnes suojelua koskeva asia on lainvoimaisesti ratkaistu, jollei valitusviranomainen toisin määrää.

7 §

Asianosaisten kuuleminen

Alueellisen ympäristökeskuksen on ennen suojelua koskevan päätöksen tekemistä varattava rakennuksen ja kiinteistön omistajalle ja, jos rakennus ei ole omistajan hallussa, sen haltijalle sekä viereisen kiinteistön omistajalle tai haltijalle tilaisuus tulla kuulluksi. Alueellisen ympäristökeskuksen on myös pyydettävä rakennuksen sijaintikunnan sekä Museoviraston lausunto.

Kun suojelua koskeva asia on tullut vireille, ympäristökeskus voi järjestää tilaisuuden, jossa rakennuksen ja kiinteistön omistajalla tai haltijalla, suojeluesityksen tekijällä, valtion viranomaisella, maakunnan liitolla, kunnalla, jonka alueella rakennus sijaitsee sekä niillä, joiden oloihin tai etuihin asia saattaa huomattavasti vaikuttaa, on mahdollisuus tuoda esiin suojelun tarpeeseen, tavoitteisiin ja keinoihin liittyviä näkökohtia.

Kutsu tilaisuuteen toimitetaan joko kirjeitse tai, jos 2 momentissa tarkoitettujen määrää ei voida etukäteen tietää, ilmoittamalla siitä vähintään yhdessä rakennuksen sijaintipaikkakunnalla yleisesti leviävässä sanomalehdessä.

8 §

Suojelun edellytykset

Rakennus voidaan suojella, jos se on valtakunnallisesti, maakunnallisesti tai paikallisesti merkittävä.

Merkittävyyttä arvioitaessa otetaan huomioon

1) kohteen harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (harvinaisuus);

2) kohteen historiallinen tyypillisuus alueelle (tyypillisuus);

3) kohteena aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (edustavuus);

4) kohteen alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (alkuperäisyys);

5) kohteen merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (historiallinen todistusvoimaisuus); tai

6) alueen tai kohteen näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (historiallinen kerroksisuus).

9 §

Suojelupäätös

Rakennuksen suojelemisesta päättää alueellinen ympäristökeskus. Suojeltavaksi määrittämisestä koskeva päätös toimitetaan ympäristöministeriön vahvistettavaksi. Päätöstä on noudatettava ennen sen lainvoimaiseksi tuloa muutoksenhausta huolimatta, ellei valitusviranomainen toisin määrää.

Suojelupäätöksen muuttamiseen tai kumoamiseen sovelletaan mitä suojeluesityksen tekemisestä ja suojelusta päättämisestä säädetään.

10 §

Suojelumääräysten sisältö

Päätöksestä tulee käydä ilmi, mitä aluetta suojelu koskee. Suojeltua rakennusta ei saa purkaa. Suojelua koskevaan päätökseen on otettava tarpeelliset määräykset rakennuksen kulttuurihistoriallisen merkityksen säilyttämiseksi. Suojelumääräykset on, mikäli mahdollista, laadittava yhteisymmärryksessä rakennuksen omistajan ja haltijan kanssa.

Suojelumääräykset voivat koskea:

1) kohteen säilyttämistä suojelun edellyttämässä kunnossa;

2) kohteen käyttöä siten, ettei sen kulttuurihistoriallista merkitystä vaaranneta;

3) kohteen entistämistä tai siinä tehtäviä korjaustöitä siten, ettei niillä vaaranneta suojelun tarkoitusta; sekä

4) kohteen suojelun turvaamisen edellyttämää yhteydenpitoa suojelua valvoviin viranomaisiin.

11 §

Valtion omistaman rakennuksen luovutus

Jos valtion omistamien rakennusten suojelusta annettujen asetusten nojalla aiemmin suojeltu valtion omistama rakennus luovutetaan yksityiselle, alueellisen ympäristökeskuksen on pantava vireille rakennuksen suojelua koskeva asia siten kuin 5 §:ssä säädetään.

Luovuttajan on ilmoitettava edellä 1 momentissa tarkoitetun rakennuksen luovuttamisesta viivytyksettä asianomaiselle alueelliselle ympäristökeskukselle.

12 §

Suojelusta ilmoittaminen

Kun rakennuksen suojelemista koskeva asia on tullut vireille ympäristökeskuksessa, suojelua koskeva päätös on saanut lainvoiman tai suojelu on lainvoimaisesti lakkautettu, ympäristökeskuksen on ilmoitettava siitä asianomaiselle kirjaamisviranomaiselle, jonka tulee tehdä siitä merkintä lainhuuto- ja kiinnitysrekisteriin. Ilmoituksessa on mainittava kiinteistö, jolla rakennus sijaitsee.

3 luku

Valtion korvausvelvollisuus

13 §

Korvaukset

Jos suojelusta tai 6 §:n nojalla määrätystä vaarantamiskiellosta aiheutuu rakennuksen omistajalle merkityksellistä vahinkoa tai hait-

taa, on hänellä oikeus saada siitä valtiolta täysi korvaus.

Korvausvelvollisuutta ja korvauksen määrää harkittaessa ei korvattaviksi kustannuksiksi kuitenkaan katsota maankäyttö- ja rakennuslain mukaisesta korjausvelvollisuudesta tai muutoin rakennuksen tavanomaisesta kunnossapidosta aiheutuvia kustannuksia. Jos omistajan on suojelumääräysten johdosta ryhdyttävä erityisiin toimiin rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon säilyttämiseksi, on tästä aiheutuvat kustannukset korvattava valtion varoista.

Mitä tässä luvussa säädetään rakennuksen omistajan oikeudesta korvaukseen, koskee myös rakennuksen omistajan vertaista haltijaa sekä rakennukseen kohdistuvan vuokratäi käyttöoikeuden taikka muun näihin verrattavan erityisen oikeuden haltijaa. Kunnalle, valtiolle ja valtion liikelaitoksille aiheutunutta haittaa tai vahinkoa ei korvata.

14 §

Olosuhteiden muutos

Jos olosuhteiden olennaisen muutoksen johdosta rakennuksen suojelusta aiheutuu sellaista vahinkoa tai haittaa, jota suojelua koskevaa korvausta määrättäessä ei ole otettu huomioon, on rakennuksen omistajalla oikeus saada tästä korvaus.

15 §

Korvauksen määrääminen

Ympäristöministeriön tulee pyrkiä sopimaan korvaukseen oikeutetun kanssa korvauksen määrästä. Ennen kirjallisen sopimuksen tekoa ympäristöministeriön tulee kuulla Museovirastoa.

Jos korvauksesta ei ole voitu sopia on sen määräämistä vaadittava kahden vuoden kuluessa siitä, kun päätös, johon korvausvaatimus perustuu, saa lainvoiman. Jollei korvausta haeta määräajassa, on oikeus siihen menetetty.

Korvausta määrättäessä on noudatettava, mitä kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetussa laissa (603/1977) säädetään, ottaen kuitenkin huo-

mioon mitä tässä laissa säädetään korvauksen määräämisestä.

4 luku

Rakennuksen säilyminen

16 §

Avustuksen myöntäminen

Suojeltavaksi määrätyn rakennuksen omistajalle voidaan myöntää valtion talousarvion rajoissa avustusta rakennuksen hoitoa ja kunnossapitoa varten.

Avustusta voidaan myöntää kulttuurihistoriallisesti merkittävän rakennuksen omistajalle silloinkin, kun rakennusta ei ole määrätty suojeltavaksi tämän lain nojalla. Avustuksen saajan tulee noudattaa avustuspäätöksessä mainittuja ehtoja.

17 §

Välttämättömät kunnostustyöt

Jos rakennuksen omistaja on laiminlyönyt säilyttämisen ja suojelun tarkoituksen edellyttämän hoidon ja kunnostuksen, alueellinen ympäristökeskus voi velvoittaa hänet määrääjässä ryhtymään tarpeellisiin toimiin rakennuksen kunnostamiseksi tai saattamiseksi ennalleen sakon uhalla tai uhalla, että ympäristökeskus teettää työn hänen kustannuksellaan. Toimenpiteistä johtuvat kustannukset maksetaan etukäteen valtion varoista, ja ne peritään valtiolle siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen täytäntöönpanosta annetussa laissa (706/2007) säädetään.

Jos joku on tämän lain tai siihen perustuvan kiellon tai määräyksen vastaisesti muuttanut tai siirtänyt rakennusta tai purkanut sen, sovelletaan vastaavasti mitä 1 momentissa säädetään.

18 §

Tarkastusoikeus

Suojeltavaksi esitetyn rakennuksen arvioimiseksi Museovirastolla tai sen määräämällä museoviranomaisella sekä alueellisella ym-

päristökeskuksella on oikeus päästä rakennukseen sellaista tarpeellisten tarkastusten ja tutkimusten suorittamiseksi, jotka vaikuttavat suojelua koskevan asian käsittelyyn ja päätöksen tekemiseen suojeluasiassa. Tarkastus ja sen ajankohta tulee sopia rakennuksen omistajan ja haltijan kanssa. Ilman suostumusta tarkastusta ja tutkimusta ei saa suorittaa kotirauhan piiriin kuuluvassa paikassa.

Jos on perusteltu syy epäillä, että rakennuksen suojelua koskevia määräyksiä on rikottu, edellä 1 momentissa mainituilla viranomaisilla on oikeus päästä rakennukseen tai sen huonetiloihin. Tarkastuksen toimittamisesta on ilmoitettava vähintään yhtä vuorokautta aikaisemmin rakennuksen tai huonetilan omistajalle tai haltijalle.

Jos omistaja ja haltija eivät suostu tarkastuksen tekemiseen ja on syytä epäillä rakennussuojelurikkomusta tai ympäristön turmelamista, edellä 1 momentissa mainitut viranomaiset voivat pyytää poliisilta virka-apua rakennukseen pääsemiseksi.

19 §

Vahingosta ilmoittaminen

Jos suojeltavaksi määrätty rakennus on vahingoittunut tai tuhoutunut, rakennuksen omistajan tai haltijan on ilmoitettava siitä viipymättä alueelliselle ympäristökeskukselle. Tämän tulee välittömästi neuvoteltuaan asiasta Museoviraston kanssa päättää tarvittavista toimenpiteistä.

20 §

Suojelun tilan ja kehityksen valtakunnallinen seuranta

Ympäristöministeriö järjestää rakennusperinnön suojelusta annetun lain toimivuuden ja suojeltujen kohteiden tilan ja kehityksen valtakunnallisen seurannan ja niiden kannalta tarpeellisten seurantajärjestelmien ylläpidon. Ympäristöministeriö voi antaa seurannasta ja seurantajärjestelmistä tarkempia määräyksiä ympäristöministeriön asetuksella.

Alueelliset ympäristökeskukset ja kunnat huolehtivat kukin alueellaan rakennetun kulttuuriympäristön tilan ja kehityksen seuran-

nasta siten kuin maankäyttö- ja rakennusasetuksen 2 §:ssä säädetään.

5 luku

Erinäiset säännökset

21 §

Muutoksenhaku

Muutosta alueellisen ympäristökeskuksen päätökseen rakennuksen suojelua koskevassa asiassa haetaan ympäristöministeriöltä.

Alueellisen ympäristökeskuksen vaarantamiskieltoa koskevaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Toimivaltainen hallinto-oikeus on se, jonka tuomiopiirissä rakennus sijaitsee.

Menettelystä on muutoin voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

22 §

Rangaistussäännökset

Rangaistus rakennussuojelurikkoksesta säädetään rikoslain 48 luvun 6 §:n 1 momentissa.

Joka muulla kuin 1 momentissa tarkoitettulla tavalla tahallaan tai huolimattomuudesta rikkoo tässä laissa olevaa tai sen nojalla annettua kieltoa tai määräystä, on tuomittava rakennussuojelurikkomuksesta sakkoon.

23 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 2000.

Tällä lailla kumotaan 18 päivänä tammi-kuuta 1985 annettu rakennussuojelulaki (60/1985) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Tämän lain voimaan tullessa vireillä olleeseen rakennuksen suojelua tai toimenpitekiellon määräämistä koskevaan asiaan sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voimassa olleita rakennussuojelulain säännöksiä.

Ennen tämän lain voimaan tuloa suojeltavaksi määrättyyn rakennukseen sovelletaan, mitä tässä laissa säädetään suojeltavaksi määrätystä rakennuksesta.

Valtion omistamien rakennusten suojelusta annettujen asetusten (278/1965 ja 480/1985)

nojalla tehty päätös rakennuksen saattamisesta suojeltavaksi pysyy voimassa rakennuksen luovutuksesta huolimatta kunnes rakennuksen suojelusta on päätetty tämän lain mukaisesti.

2.

Laki**maankäyttö- ja rakennuslain 57 ja 166 §:n muuttamisesta**

57 § 3 mom.

Asemakaavamääräykset

Asemakaavaan voidaan ottaa 2 momentin säännöksen estämättä rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (/) 3 §:ssä tarkoitettun kohteen suojelemiseksi tarpeelliset määräykset. Oikeudesta korvaukseen soveltuvin osin on voimassa, mitä edellä mainitun lain 13, 14 ja 15 §:ssä säädetään. Korvausvelvollinen valtakunnallisesti merkittävän kohteen suojelun osalta on valtio, muun kohteen osalta korvausvelvollinen on kunta. Kunnalle voidaan myöntää maksamiinsa

korvauksiin avustusta valtion varoista talousarvion rajoissa. Mitä edellä säädetään kunnan korvausvelvollisuudesta, ei koske julkisyhteisöjen omistamia rakennuksia.

166 § 2 mom.

Rakennuksen kunnossapito

Kaavassa suojelluksi määrätyn tai rakennusperinnön suojelemista annetun lain (/) nojalla suojellun rakennuksen käytössä ja kunnossapitamisessa on lisäksi otettava huomioon rakennussuojelun tarkoitus.

3.

Laki**rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta**

6§

Rakennussuojelurikos

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta ilman laissa edellytettyä lupaa purkaa, hävittää, turmelee tai peittää rakennettuun ympäristöön kuuluvan kohteen, joka on

1) maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla annetulla määräyksellä suojeltu tai (5.2.1999/154)

2) rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (/) tai rakennussuojelulain (60/85) nojalla suojeltu tai päätetty asettaa vaarantamiskieltoon tai toimenpidekieltoon,

on tuomittava *rakennussuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

2.

Laki**maankäyttö- ja rakennuslain 57 ja 166 §:n muuttamisesta***Voimassa oleva laki**Ehdotus*

57 §

57 § 3 mom.

*Asemakaavamääräykset**Asemakaavamääräykset*

Asemakaavaan voidaan ottaa 2 momentin säännökseen estämättä rakennussuojelulain (601/1985) 2 §:ssä tarkoitetun kohteen suojelemiseksi tarpeelliset määräykset. Oikeudesta korvaukseen tässä tapauksessa on voimassa, mitä rakennussuojelulain 11 §:ssä säädetään. Korvausvelvollinen on *kuitenkin* kunta. Kunnalle voidaan myöntää maksamiinsa korvauksiin avustusta valtion varoista talousarvion rajoissa. Mitä edellä säädetään kunnan korvausvelvollisuudesta, ei koske julkisyhteisöjen omistamia rakennuksia.

Asemakaavaan voidaan ottaa 2 momentin säännökseen estämättä *rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (/)* 3 §:ssä tarkoitetun kohteen suojelemiseksi tarpeelliset määräykset. Oikeudesta korvaukseen soveltuvin osin on voimassa, mitä *edellä mainitun lain 13, 14 ja 15 §:ssä* säädetään. *Korvausvelvollinen valtakunnallisesti merkittävän kohteen suojelun osalta on valtio, muun kohteen osalta korvausvelvollinen on kunta.* Kunnalle voidaan myöntää maksamiinsa korvauksiin avustusta valtion varoista talousarvion rajoissa. Mitä edellä säädetään kunnan korvausvelvollisuudesta, ei koske julkisyhteisöjen omistamia rakennuksia.

166 §

166 § 2 mom.

*Rakennuksen kunnossapito**Rakennuksen kunnossapito*

Kaavassa suojelluksi määrätyn tai rakennussuojelulain nojalla suojellun rakennuksen käytössä ja kunnossapitamisessä on lisäksi otettava huomioon rakennussuojelun tarkoitus.

Kaavassa suojelluksi määrätyn tai *rakennusperinnön suojelemista annetun lain (/)* nojalla suojellun rakennuksen käytössä ja kunnossapitamisessä on lisäksi otettava huomioon rakennussuojelun tarkoitus.

3.

Laki**rikoslain 48 luvun 6 §:n muuttamisesta***Voimassa oleva laki**Ehdotus*

6§

6§

*Rakennussuojelurikos**Rakennussuojelurikos*

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta ilman laissa edellytettyä lupaa purkaa, hävittää, turmelee tai peittää rakennettuun ympäristöön kuuluvan kohteen, joka on

1) maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla annetulla määräyksellä suojeltu tai (5.2.1999/154)

2) rakennussuojelulain (60/85) nojalla suojeltu tai päätetty asettaa toimenpidekieltoon, on tuomittava *rakennussuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.

Joka tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta ilman laissa edellytettyä lupaa purkaa, hävittää, turmelee tai peittää rakennettuun ympäristöön kuuluvan kohteen, joka on

1) maankäyttö- ja rakennuslaissa tai sen nojalla annetulla määräyksellä suojeltu tai (5.2.1999/154)

2) *rakennusperinnön suojelemisesta annetun lain (/) tai rakennussuojelulain (60/85) nojalla suojeltu tai päätetty asettaa vaarantamiskieltoon tai toimenpidekieltoon,* on tuomittava *rakennussuojelurikoksesta* sakkoon tai vankeuteen enintään kahdeksi vuodeksi.